10.5.2021

Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

HE 40/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi

Asia

Eduskunnan Talousvaliokunta on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) asiantuntijalausuntoa jätelain muutosesityksestä. KKV on ympäristöministeriölle antanut lausunnot aiemmasta esitysluonnoksesta 1.6.2020, sekä erikseen jätelain 33 §:n muuttamisesta 12.8.2020.

Jätteiden erilliskeräysvelvollisuus

Jätteiden erilläänpitovelvollisuus on uudistuksessa tarkoitus muuttaa erilliskeräysvelvollisuudeksi ja sen tarkoituksena on varmistaa jätteiden hyödyntäminen jätehierarkian mukaisesti. KKV pitää erilliskeräysvelvollisuudelle säädettävien poikkeuksien esimerkkejä hyvinä, mutta niiden perusteiden toteen näyttämistä vaikeana.

Erityisesti jätteiden tunnistus- ja erottelutekniikoiden kehittyminen on nähtävä mahdollisuutena sallia erilaiset yhteiskeräysratkaisut. Eri vaihtoehtojen ympäristövaikutukset eivät ole ajassa muuttumattomia ja KKV:n näkemyksen mukaan olisi mahdollistettava erilaisia kokeiluja, mikä edesauttaisi uusien tekniikoiden kehittämistä ja käyttöönottoa. Myös kierrätystavoitteiden toteutumisen näkökulmasta tunnistus- ja erottelutekniikoiden kehittyminen voi osoittautua erilliskeräystä paremmaksi ratkaisuksi.

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Esityksen 33 §:ssä säädettäisiin kunnan hankintayksikön mahdollisuuksista ja velvollisuuksista selvittää yksityisen palvelutarjonnan olemassaoloa ennen kunnan toissijaisen vastuun (TSV) palvelun käyttöä. Vuoden 2020 alusta lähtien yksityisillä toimijoilla, jotka haluavat TSV-palvelua käyttää, on ollut velvollisuus todentaa markkinapuute käyttämällä Materiaalitoria. Hankintayksikkö voisi Materiaalitorin vaihtoehtona selvittää palvelutarjontaa HILMA hankintakanavan kautta.

KKV pitää markkinapuutteen selvittämisvelvollisuutta hyvänä. Sen toteaminen palvelupyyntöön saatujen vastausten perusteella ei ole kuitenkaan täysin ongelmatonta. Jätteen haltijan näkökulmasta tärkeintä on saada jätehuoltopalvelu järjestettyä vaivattomasti. Yksityisen jätehuoltoyhtiön, mahdollisesti vain kuljetuspalvelua tarjoavan yrityksen näkökulmasta jätteelle tulisi löytää käsittelypalvelu.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm)
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • **kkv.fi**

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

10.5.2021

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Esimerkiksi poltettavaksi menevän jätteen osalta mahdollisia reittejä polttolaitoksiin Suomessa ei juuri ole. Monet jätteenpolttolaitokset ovat kunnallisten jäteyhtiöiden omistuksessa ja poltettavan jätteen kiintiöt ovat tällöin niiden hallinnassa. Materiaalitoriin kertynyttä aineistoa TSV-palvelusopimuksista tulisi seurata, jotta selviäisi syyt markkinapuutteisiin. KKV myös katsoo, että markkinapuutteen ei tulisi olla pysyvästi hyväksyttävä olotila, vaan sen syiden selvittämisen jälkeen siitä tulisi pyrkiä pääsemään eroon. Materiaalitorin julkisten tietojen mukaan TSV-sopimuksien määrä ja arvo vaihtelevat erittäin voimakkaasti jätehuoltoyhtiöittäin[1]. Tosiasiallisesti suuressa osassa tapauksia on tuskin kyseessä aidosti markkinapuutetilanne.

Kunnan ja kiinteistön järjestämä jätteenkuljetus

Erilliskeräysvelvollisuus tulee lisäämään jätekuljetusten volyymiä. Muutos tulee vaikuttamaan myös sekajätteen keräyksen järjestämiseen, huolimatta siitä, että sekajätteen keräyksessä säilyy mahdollisuus kiinteistön järjestämään jätteenkuljetukseen. Kuntien kilpailuttamisosaaminen tulee olemaan koetuksella. Yhtäältä tulisi kilpailuttamalla pyrkiä kustannustehokkaasti järjestämään jätteenkuljetus säilyttäen kuitenkin markkinoiden kilpailullisuus myös tuleville kilpailutuskierroksille. Toisaalta tulisi pystyä ohjaamaan jätteen lajittelua ja hyödyntämistä jätehierarkian mukaan ja mahdollistaa sitä lisäävät kokeilut ja investoinnit.

Tehtävä edellyttää syvällistä markkinavuoropuhelua, jonka riskeinä ovat niin yhden tarjoajan suosiminen tarjouskilpailussa kuin hiljaisen kolluusion mahdollistaminen poistamalla epävarmuutta tarjoajien kesken. Jätekuljetusten kilpailuttamisessa on monia ulottuvuuksia. Mitä kerättäviä jätteitä yksi kilpailutus pitää sisällään, miten pieniksi kokonaisuuksiksi hankinta pilkotaan, sisältyykö arviointiin hinnan lisäksi muita kriteereitä tai vaatimuksia ja miten pilkotun hankinnan osien kilpailuttaminen ajoitetaan?

Esimerkiksi jätekuljetuksista kilpailevien yritysten kapasiteettirajoitteet tai investointimahdollisuudet voivat poiketa toisistaan merkittävästi, minkä vaikutus tarjousstrategioihin voi vaihdella järjestämistavan mukaan. Valtakunnan tasolla hankintakilpailutuksia jätteiden kuljetuksista tulee olemaan niin suuri määrä, että niistä on mahdollista saada arvokasta tietoa siitä, miten hankintojen eri tavoitteita on parhaiten edistettävissä. Valtakunnallisten toimijoiden tarjousstrategioihin voi vaikuttaa myös se, miten eri kunnissa järjestettävät kuljetusten kilpailutukset ajoittuvat keskenään. Näitten syitten takia olisi mahdollistettava ja tuettava kuntien välistä tiedon ja kokemusten välittämistä.

[1] https://www.materiaalitori.fi/kokoomatiedot/pienerat sivun alaosassa on kokoomatiedot TSV-palveluista Materiaalitorin käyttövelvoitteen ulkopuolelta ja https://www.materiaalitori.fi/kokoomatiedot/tsv sivun alaosassa (hae tiedot) Materiaalitorin kautta tehdyistä sopimuksista. Pieneristä laadittu kuvio ja kuvakaappaus jälkimmäisestä ovat lausunnon liitteenä (kaappaukset otettu 16.4.2021).

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

10.5.2021

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Kuluttajan näkökulmasta uudistukset vaikuttavat kahdella tavalla. Ensiksi erilliskeräyksen siirtyessä kuntien vastuulle poistuu kuluttajalta mahdollisuus valita palveluntarjoaja ja omilla päätöksillään vaikuttaa kierrätysasteeseen.

Toiseksi kuluttajansuoja poistuu, kun jätteenkuljetus siirtyy kunnan kilpailuttamaksi.

Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminta

Kuntien ja tuottajayhteisön yhteistoimintavelvollisuutta perustellaan sillä, että kuluttajapakkaukset kuuluvat tuottajavastuun piiriin, mutta jätteen synty-paikkakohtainen erilliskeräys on kuntien vastuulla. Tuottajayhteisö maksaisi vuosittain kunnille korvausta erilliskeräyksestä siten, että tuottajien osuus pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksista olisi vähintään 80 %. Kuntien tulisi myös ottaa saamansa korvaukset huomioon jätemaksuja määrättäessä.

Suunniteltua järjestelmää voidaan pitää vaativien materiaalikohtaisten kierrätystavoitteiden näkökulmasta perusteltuna. Se ei ole kuitenkaan omiaan kannustamaan keräyksen tehokkuuteen tai uudelleen käytön edistämiseen. Erilliskerättävän jätteen keräyksen järjestävät kunnat, mutta sen kustannuksista suurimman osan maksaa tuottajavastuuyhteisö. Maksajan kontrolli järjestämiseen rajoittuu kuntien, tai niiden edustajan kanssa käytäviin sopimusneuvotteluihin. Myös tuottajavastuuyhteisön oma kannustin toiminnan tehokkaaseen järjestämiseen voi olla puutteellinen. Omistajien, eli tuottajien runsas määrä hajauttaa toiminnan ohjaamisen kannusteita.

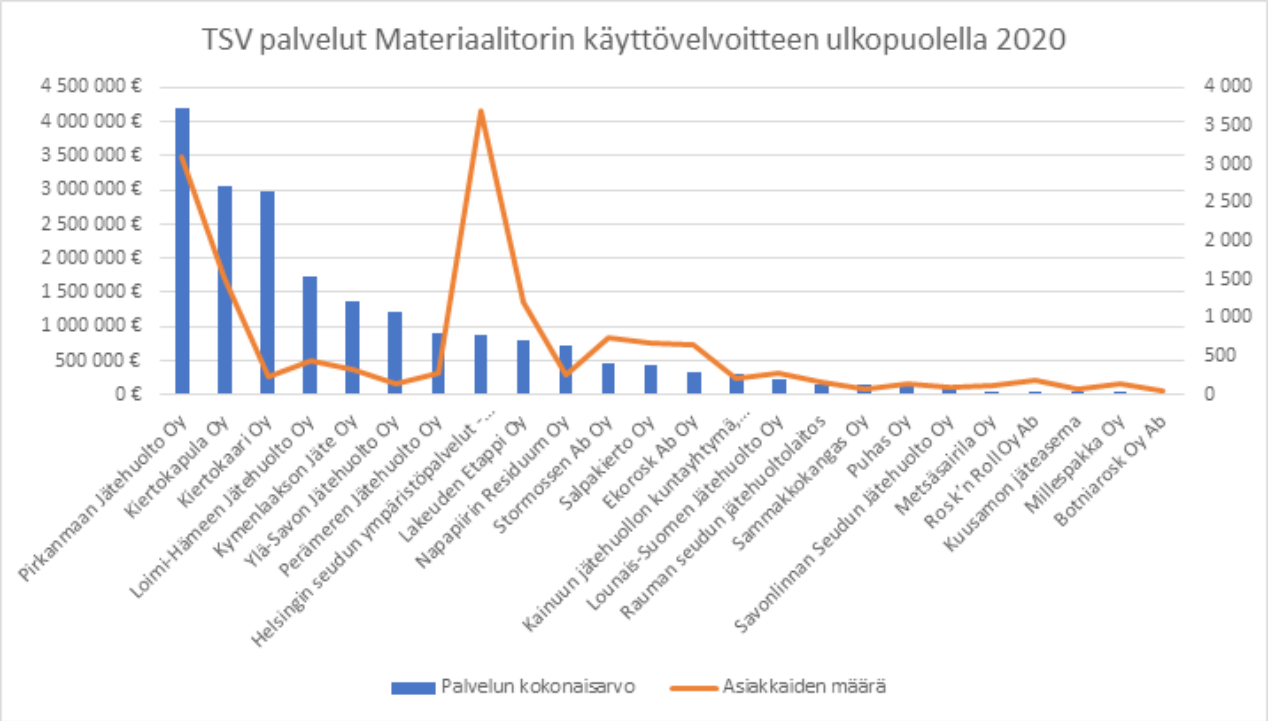
Erilliskerättävien jätelajien kierrätyksen voidaan olettaa kehittyvän tulevina vuosina. Se tulee kasvattamaan jätejakeiden arvoa. Arvon kasvaessa voi jossain vaiheessa olla tarpeen arvioida tuottajavastuujärjestelmän mielekkyyttä. Vapaasti toimivat eri jätejakeiden markkinat mahdollistaisivat entistä paremmin uusien kierrätyskohteiden ja -tapojen kehittämisen ja uusien arvoketjujen luomisen. Tämä koituisi lopulta kuluttajien eduksi, joko tuotteiden alhaisempina hintoina, kun niistä poistuu tuottajavastuun kustannukset, tai alhaisempina jätemaksuina jätejakeiden arvon noustessa.

Lasse Pöyry
vanhempi ekonomisti

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

10.5.2021

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

10.5.2021

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Sopimusten määrä

Jätelaitos	Sopimuksien määrä
Kainuun jätehuollon kuntayhtymä, Ekokymppi	5
Kiertokaari Oy	29
Kuusamon jäteasema	1
Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy	1
Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY	8
Perämeren Jätehuolto Oy	7
Botniarosk Oy Ab	1
Lounais-Suomen Jätehuolto Oy	27
Pirkanmaan Jätehuolto Oy	116
Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy	2
Lakeuden Etappi Oy	1
Kymenlaakson Jäte Oy	3
Puhas Oy	1
Rosk'n Roll Oy Ab	1

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ